

Ikke logget inn [Brukerdiskusjon](#) [Bidrag](#) [Opprett konto](#)[Logg inn](#)

Syre

Artikkel [Diskusjon](#)

Fra Wikipedia, den frie

Les [Rediger](#) [Rediger kilde](#) [Vis historikk](#)

Opprydding: Denne artikkelen trenger enopprydding for å oppfylle Wikipedias [kvalitetskrav](#). Du kan hjelpe Wikipedia ved å [forbedre](#) den.

«*Syre*» har *flere betydninger*.

Artikkelen inngår i serien om

Syrer og baser

[Bufferløsning](#)[Dissosiasjonskonstant](#)[pH](#)[Protonaffinitet](#)[Surhetsfunksjon](#)[Syre-baseekstraksjon](#)[Syre-basereaksjon](#)[Syrekonstant](#)[Vannets egenprotolyse](#)

Syretyper

[Brønsted](#) · [Lewis](#) · [Mineral](#) · [Organisk](#) · [Sterk](#) · [Supersyre](#) · [Svak](#)

Basetyper

[Brønsted](#) · [Ikke-nukleofil](#) · [Lewis](#) · [Organisk](#) · [Sterk](#) · [Superbase](#) · [Svak](#)

En **syre** (ofte representert ved den generelleformelen **HA** [H^+A^-]) blir vanligvis beskrevet som et kjemikalie som økervannetshydrogenionekativitet når det blir løst ut. [Løsningen](#) har da en [pH](#) lavere enn 7,0. Det er tilnærmet den moderne definisjonen som [Johannes Brønsted](#) og [Martin Lowry](#) kom fram til uavhengig av hverandre, hvor syre er beskrevet som et stoff som gir fra seg [protoner](#) (hydrogenioner (H^+)). Denne reaksjonen har fått navnet [protolyse](#). I en sterk syre vil tilnærmet alle molekylene i syren protolysere, mens i en svak syre vil det dannes en [likevekt](#) der bare en del av syren vil protolysere. Syre- og basereaksjoner skiller seg fra [redoksreaksjoner](#) ved at det ikke vil være noen endring i oksidasjonstall.

Innhold [skjul]

- 1 Definisjoner

[Forside](#)[Svaksynte](#)[Utmerkede artikler](#)[Hjelp](#)[Siste endringer](#)

Prosjekt

[Stilmanual](#)[Skriventportal](#)[Underprosjekter](#)[Tinget](#)[Torget](#)[Tilfeldig side](#)

Wikipedia

[Kontakt Wikipedia](#)[Donér](#)[Wikimedia Norge](#)

Verktøy

[Hva lenker hit](#)[Relaterte endringer](#)[Spesialsider](#)[Permanent lenke](#)[Sideinformasjon](#)[Wikidata-element](#)[Siter denne siden](#)

Skriv ut / eksporter

[Opprett en bok](#)[Last ned som PDF](#)[Utskriftsvennlig versjon](#)

Andre prosjekter

[Wikimedia Commons](#)

På andre språk

[Acèh](#)[Afrikaans](#)[Alemannisch](#)[العربية](#)[Aragonés](#)[Asturianu](#)[Azərbaycanca](#)

বাংলা
 Bân-lâm-gú
 Беларуская
 Беларуская (тарашкевіца)
 Български
 Bosanski
 Brezhoneg
 Буряад
 Català
 Čeština
 Cymraeg
 Dansk
 Deutsch
 Eesti
 Ελληνικά
 English
 Español
 Esperanto
 Euskara
 فارسی
 Fiji Hindi
 Føroyskt
 Français
 Gaeilge
 Gàidhlig
 Galego
 客家語/Hak-kâ-ngî
 한국어
 □□□□□□
 हिन्दी
 Hrvatski
 Ido
 Ilokano
 Bahasa Indonesia
 Interlingua
 Íslenska
 Italiano
 עברית
 Basa Jawa
 ಕನ್ನಡ
 ქართული
 Қазақша
 Kiswahili
 Kreyòl ayisyen
 Kurdî
 Latina
 Latviešu
 Lëtzebuergesch
 Lietuvių
 Limburgs

2 Den generelle syreformelen
 3 Kjemiske egenskaper

- 3.1 Svake syrer
- 3.2 Sterke syrer

 4 Nomenklatur
 5 Historikk
 6 Egenskaper
 7 Tilstander
 8 Indikator og pH
 9 Syrer i naturen
 10 Nøytralisering
 11 Eksempler på syrer

- 11.1 Sterke syrer
- 11.2 Svake syrer

 12 Se også
 13 Referanser

Definisjoner [rediger | rediger kilde]

Utdypende artikkel: syre-base-reaksjoner

Substantivet «syre» er avledet av adjektivet «sur», etter den karakteristiske smaken disse stoffene har.

I moderne tid har det blitt utviklet mer spesifikke definisjoner for syrer (og baser):

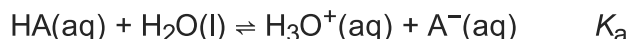
- **Arrhenius**: Den svenske kjemikerenen [Svante Arrhenius](#) (1859-1927) beskrev syrer som stoffer som øker [konsentrasjonen](#) av hydrogenioner (H^+) når de blir løst i vann. Baser ble beskrevet som stoffer som danner hydroksydioner (OH^-) når de blir løst i vann. Denne definisjonen begrenser syrer og baser til vannløselige stoffer.
- **Brønsted-Lowry**: Denne definisjonen beskriver syrer som stoffer som gir fra seg protoner (hydrogenioner H^+) og baser som stoffer som tar til seg protoner. Denne definisjonen gir alle syrer en korresponderende base ettersom en syre som har gitt fra seg et proton (syreresten) har muligheten til å ta opp igjen et proton. En syre og den korresponderende basen kalles et syre-basepar. Det samme prinsippet gjelder for baser. Denne definisjonen gjelder også for stoffer som ikke er løselige i vann. [Johannes Brønsted](#) (1879 – 1947) og [Martin Lowry](#) (1874 – 1936) kom begge fram til denne definisjonen uavhengig av hverandre. Dette er i dag den den mest brukte definisjonen.
- **Lewis**: [Gilbert N. Lewis](#) kom fram til en syre-base definisjon som sier at syrer er stoffer som er elektronparmottakere, og baser som stoffer som er elektronpargivere. Denne definisjonen inkluderer også syrer

Lumbaart
 Magyar
 Македонски
 മലയാളം
 Bahasa Melayu
 Ming-dĕng-ngṳ̄
 Монгол
 မြန်မာဘာသာ
 Nederlands
 नेपाल भाषा
 日本語
 Napulitano
 Nordfriisk
 Norsk nynorsk
 Novial
 Occitan
 O‘zbekcha/Ўзбекча
 ਪੰਜਾਬੀ
 پنجابی
 Plattdüütsch
 Polski
 Português
 Română
 Runa Simi
 Русиньскый
 Русский
 संस्कृतम्
 Scots
 Shqip
 Sicilianu
 Simple English
 Slovenčina
 Slovenščina
 کوردیی ناوەندی
 Српски / srpski
 Srpskohrvatski /
 српскохрватски
 Suomi
 Svenska
 Tagalog
 தமிழ்
 తెలుగు
 ไทย
 Türkçe
 Українська
 اردو
 ئۇيغۇرچە / Uyghurche
 Vahcuengh
 Vèneto
 Vepsän kel’
 Tiếng Việt

som ikke protolyserer, som for eksempel jern(III)klorid og botrifluorid. Ikke-protolyserende syrer blir ofte kalt for Lewis-syrer.

Den generelle syreformelen [rediger | rediger kilde]

Det finnes en generell formel for å beskrive hvordan en syre oppfører seg når den blir løst i vann. Formelen for enprotisk syre er som følger:

HA betegner syren, der H er hydrogenet som spaltes av. A står for engelsk *acid* («syre»). A⁻ som er på høyre side av ligningen er den korresponderende basen (syreresten). **Hydronium**-ionet (H₃O⁺) er et vannmolekyl som har tatt til seg hydrogenionet.

Kjemiske egenskaper [rediger | rediger kilde]

Svake syrer [rediger | rediger kilde]

Hvor stor andel av syren som protolyseres betegnes som protolysegraden og oppgis i prosent. Syrer der protolysegraden er tilnærmet 100% kalles for sterke syrer, mens svake syrer har en protolysegrad på bare noen få prosent. I svake syrer oppstår det en **kjemisk likevekt** mellom syren, den korresponderende basen og vannet. **Enlikevektskonstant**, syrekonstanten K_a er definert:

$$K_a = \frac{[\text{H}_3\text{O}^+][\text{A}^-]}{[\text{HA}]}$$

Konsentrasjonen av vann [H₂O] er regnet som konstant, og syrekonstanten K_a er definert som den generelle likevektskonstanten K_c multiplisert med konsentrasjonen av vann:

$$K_a = K_c \cdot [\text{H}_2\text{O}]$$

Ved en fortynning av en svak syre vil protolysegraden øke. Konsentrasjonen av den uprotolyserte syren vil minke, og for å opprettholde likevekten vil mer syre måtte protolyseres.

Sterke syrer [rediger | rediger kilde]

En sterk syre er en syre som protolyseres fullstendig i en vandig løsning (med unntak avsvovelsyre).^[1]

Nomenklatur [rediger | rediger kilde]

Tradisjonelt blir syrer navngitt etter **anionene**. Ionesuffikset faller vekk og blir erstattet med et nytt suffiks, og noen ganger et prefiks. prefikset hydro- blir bare brukt dersom molekylet bare består av hydrogen og ett annet grunnstoff.

Võro
Walon
Winaray
יידיש
Yorùbá
粵語
中文

Rediger lenker

Mange syrer har trivialnavn, som for eksempel [saltsyre](#), [melkesyre](#), [svovelsyre](#) og [eddiksyre](#)

Historikk [rediger | rediger kilde]

Syrer har vært kjent i uminnelige tider. [Sitrusfrukter](#) og andre sure frukter har inngått i menneskenes matvaner langt tilbake i historien. [Bibelen](#) beskriver fremstilling av [eddiksyre](#) ved langvarig gjæring av druer, og dens virkning på [pottaske](#) og [kritt](#). [Saltsyre](#), [svovelsyre](#) og [salpetersyre](#) finnes i nedtegnelser. Etymologisk er substantivet «syre» avledet av adjektivet «sur», etter den karakteristiske smaken disse stoffene har.

I moderne tid blir syrer brukt i industri, batterier og rengjøringsmidler.

Egenskaper [rediger | rediger kilde]

Følgende egenskaper er karakteristiske for syrer:

- Sur smak.
- Skifter farge på enkelte [organiske](#) forbindelser.
- Virker etsende på organisk materiale, sterke syrer kan også etse metall.
- Danner [salter](#) og nøytraliseres dersom de blandes med [baser](#). Dette skjer fordi alle syrer inneholder ett eller flere [hydrogen](#)-atomer som kan erstattes med et metall.
- Reagerer med metaller samtidig som hydrogengass dannes.
- Leder strøm.

Disse egenskapene fremkommer ofte først når syren er løst i vann. Syrer løst i vann vil alltid gi en pH-verdi lavere enn 7.

Tilstander [rediger | rediger kilde]

Syrer forekommer ved [romtemperatur](#) i alle tilstander: Fast stoff, flytende eller gass, avhengig hvilken syre det er snakk om. Syrer kan altså ikke kategoriseres entydig utfra tilstand, i motsetning til [metaller](#) (med et par unntak). Likevel er den store gruppen organiske syrer oftest i fast form. \

Indikator og pH [rediger | rediger kilde]

Utdypende artikkel: [pH-indikator](#) og [pH](#)

Når en syre løses i vann vil den spalte av H^+ og sende dem ut i løsningen. Disse [protonene](#) vil bli tatt opp av vann og danne et [oksoniumion](#). (H_3O^+) Denne reaksjonen gjør løsningen sur, men nøyaktig hvor sur den blir avhenger av syrens styrke og konsentrasjon. Surhetsgraden bestemmes ved å måle konsentrasjonen av H_3O^+ i

Løsningen og ta den negative logaritmen til dette tallet. Enheten kalles pH og er en skala der verdier under 7 er sure, 7 er nøytral og verdier over 7 er **basiske**.

For å bestemme pH kan man benytte et elektronisk **pH-meter** eller en **indikator**. Indikatorer er stoffer som har én farge i sure løsninger og en annen farge i basiske løsninger. I dagliglivet er indikatorer lett tilgjengelige ettersom både rødkålsaft og te har denne egenskapen. Forskjellige indikatorer skifter farge på ulike pH-verdier, noe som kan utnyttes til å bestemme pH mer nøyaktig. På laboratoriet er **BTB**, **fenolftalein** og **lakmus** de vanligste indikatorene som benyttes.

Syrer i naturen [rediger | rediger kilde]

Det finnes syrer overalt ute i naturen, fra trær og planter til bær og myrer. Myrsjøer inneholder mange sure løsninger. På grunn av sin lave pH-verdi og store mengder med humus blir vannet gul-brunt. Humus er et organisk stoff som ikke blir helt nedbrutt til næringsalter, karbondioksid og vann. Dermed blir myrsjøer tilført lite næringsstoffer. Nedbrytingen av humus krever veldig mye oksygen og myrsjøene blir som oftest oksygenfattige. Under nedbrytingen oppstår det flere gasser som metan (CH₄) og dihydrogensulfid (H₂S). Man kan mange ganger se metanen boble på overflaten og kjenne en råttent lukt fra dihydrogensulfiden.

Nøytralisering [rediger | rediger kilde]

Det å nøytralisere en syre betyr blande en sur løsning med en basisk løsning så pH-verdien, det kommer en kjemisk reaksjon når man blander en sur løsning med en basisk løsning, pH-verdien stiger til det nøytrale punktet, pH 7,0 . Har man like mange H⁺ -ioner som OH⁻ -ioner, vil man få en løsning som er nøytral, der av navnet 'nøytralisering'. Når en løsning er nøytral er den verken sur eller basisk og ligger på en pH-verdi på 7,0.

Eksempler på syrer [rediger | rediger kilde]

Sterke syrer [rediger | rediger kilde]

Sterke syrer består mest av konsentrerte løsninger. Konsentrerte løsninger er svært etsende, derfor ved direkte kontakt mot hud eller øyne må man skylle grundig med vann og oppsøke lege. Klær kan også bli skadet ved kontakt.

- **Saltsyre** – HCl
- **Salpetersyre** – HNO₃
- **Svovelsyre** – H₂SO₄
- **Hydrogenbromid** – HBr

- [Hydrogenjodid – HI](#)

Svake syrer [rediger | rediger kilde]

Svake syrer er langt ifra så reaktive som sterke syrer. I ufortynnede løsninger av svake syrer vil ikke pH verdien være lavere enn 2 . Svake syrer finner man som regel i mat og drikke, som for eksempel: eddik, frukt og surmelk.

- [Sitronsyre](#)
- [Eplesyre](#)
- [eddiksyre](#)
- [maursyre](#)
- [fruktsyre](#)
- [melkesyre](#)

Man skiller mellom sterke og svake syrer etter stoffets evne eller «villighet» til å gi fra seg hydrogenioner.

Se også [rediger | rediger kilde]

- [base](#)
- [Salt \(kjemisk forbindelse\)](#)
- [elektrolyse](#)

Referanser [rediger | rediger kilde]

- ↑ Zumdahl, Steven S., *Chemical principles* (1992), ISBN 0-669-27871-8

Eksterne baser (Autoritetsdata)   GND   NDL
--

Kategori: Syrer

Denne siden ble sist endret 11. feb. 2016 kl. 09:18.

Innholdet er tilgjengelig under [Creative Commons-lisensen Navngivelse-Del på samme vilkår](#), men ytterligere betingelser kan gjelde. Se [bruksvilkårene](#) for detaljer.